

PRIKAZI / REVIEWS

LANG, E., A. BOHNE-LANG. PRAXISHANDBUCH: IT-GRUNDLAGEN FÜR BIBLIOTHEKARE. BERLIN; BOSTON: DE GRUYTER SAUR, 2025.

Praxishandbuch IT-Grundlagen für Bibliothekare (u slobodnom prijevodu „Praktični priručnik o osnovama informacijske tehnologije za knjižničare“) sveobuhvatan je i suvremen priručnik koji na razumljiv, pristupačan i sustavan način uvodi knjižničare i informacijske stručnjake u temeljne i suvremene pojmove, procese i opremu informacijske i informatičke tehnologije u knjižničnom okruženju. Autori su knjige Elke Lang, sveučilišna profesorica na Odsjeku za informacijske znanosti Fakulteta primijenjenih znanosti u Darmstadtu te Andreas Bohne-Lang, sistemski knjižničar zaposlen pri Medicinskom fakultetu u Mannheimu Sveučilišta u Heidelbergu.

Na početku knjige nalazi se uvod nakon čega slijedi 12 poglavlja: Osnovni pojmovi (njem. *Grundlagen*), Kodiranje (njem. *Codierung*), Upravljanje podacima (njem. *Modellierung von Daten und dynamischen Abläufen*), Digitalizacija (njem. *Digitalisierung*), Mreže i prijenos podataka (njem. *Netzwerke und Datenübertragung*), Zaštita i sigurnost podataka (njem. *Datenschutz und Datensicherheit*), Kriptografija (njem. *Kryptografie*), *Discovery* sustavi (njem. *Discovery-Systeme*), Računarstvo u oblaku i knjižnični sustavi nove generacije (njem. *Cloud-Computing und Next Generation Library Systems*), Semantički web i strukturirani metapodaci (njem. *Semantic Web und strukturierte Metadaten*), RFID te *Makerspace* prostori u knjižnicama (njem. *Makerspaces in Bibliotheken*).

Namijenjen je, prije svega, knjižničarima koji nemaju formalno obrazovanje vezano za informacijske tehnologije, ali se u svakodnevnom radu susreću s raznovrsnim sustavima, digitalnim uslugama i tehnološkim promjenama koje imaju ključnu ulogu u razvoju suvremenih knjižnica. U svojoj cijelosti fokusira se na razumijevanje informacijske tehnologije koja je danas nužan preduvjet za kvalitetno upravljanje knjižničnim izvorima, razvoj novih usluga i učinkovitu komunikaciju i suradnju s informatičkim stručnjacima i vanjskim partnerima.

Posebna se pažnja posvećuje kodiranju i strukturiranju podataka te modeliranju podataka i procesa kao ključnih elemenata od presudne važnosti za razumijevanje knjižničnih kataloga, baza podataka i integriranih knjižničnih sustava. Autori

objašnjavaju kako pretvoriti informacije u digitalni oblik, kako se podaci opisuju, povezuju i razmjenjuju te kako se osigurava njihova dosljednost i dugoročna upotrebljivost. Pritom su teorijski koncepti potkrijepljeni konkretnim primjerima iz knjižnične prakse, što uvelike olakšava njihovu primjenu u svakodnevnom radu.

Jedno od važnih poglavlja posvećeno je mrežnim tehnologijama i osnovama funkcioniranja računalnih mreža, uvodeći čitatelja i u pojmove poput lokalnih i širokopojasnih mreža, poslužitelja, protokola i mrežne sigurnosti, što se potkrjepljuje praktičnim aspektima poput stabilnosti mrežne infrastrukture u knjižnici, pristupa internetu za korisnike te povezivanja različitih sustava i servisa. Razumijevanje tih tema omogućuje knjižničarima aktivnije sudjelovanje u planiranju i unaprjeđenju tehničke infrastrukture vlastitih ustanova te lakše rješavanje svakodnevnih tehničkih problema u suradnji s informatičkim službama.

Posebno mjesto u priručniku zauzima tematika digitalizacije, koja je danas jedno od ključnih područja razvoja knjižnica. Detaljno se objašnjavaju i obrađuju razlozi i ciljevi digitalizacije, tehnički i organizacijski izazovi te standardi i smjernice koji osiguravaju kvalitetu i dugoročnu održivost digitalnih zbirki. Uz to, detaljno se analiziraju procedure kojima se bave knjižničari, odnosno proces digitalizacije od odabira građe, preko tehničke obrade i pohrane do prezentacije digitalnih sadržaja korisnicima. U svemu što je u poglavlju navedeno posebno je istaknuta uloga knjižničara kao posrednika između tehnologije i korisnika, ali i kao čuvara kulturne i znanstvene baštine u digitalnom okruženju.

U okviru suvremenih knjižničnih usluga važnu ulogu imaju *discovery* sustavi koji korisnicima omogućuju objedinjeno pretraživanje različitih izvora informacija. Priručnik vodi kroz principe njihova rada, razlike u odnosu na klasične mrežne kataloge te prednosti i ograničenja koja donose. Uz to, obrađuju se koncepti povezanih podataka i semantičkog *weba* kao temelji razvoja naprednih i interoperabilnih informacijskih sustava. Autori su na lako razumljiv način prikazali inače teško shvatljivu temu koja podrazumijeva, među ostalim, kako unaprijediti vidljivost knjižničnih podataka na mreži i omogućiti njihovo povezivanje s drugim kulturnim i znanstvenim institucijama.

Jedno poglavlje posvećeno je i sigurnosti podataka te zaštiti privatnosti korisnika, temi koja je u digitalnom dobu ključno etičko pitanje u knjižničarstvu. Kao i na početku svakog poglavlja, obrađuju se osnovni pojmovi, što podrazumijeva sve one pojmove koji su vezani za informacijsku sigurnost, rizike povezane s obradom i pohranom podataka te mjere kojima se ti rizici mogu smanjiti. U drugom, prerađenom izdanju, sadržaj je dopunjen i proširen poglavljem o kriptografiji u kojem se objašnjavaju temeljni principi enkripcije, autentifikacije i sigurnog prijenosa podataka. Priručnik time pruža dublje razumijevanje tehnologija koje stoje u pozadini sigurnih mrežnih komunikacija i zaštite osjetljivih informacija.

Uz to, priručnik u posljednjim poglavljima daje uvid u suvremena tehnološka rješenja poput računalstva u oblaku, RFID-tehnologije i *makerspace* prostora u knjižnicama. Pojašnjava tehnologije u oblaku te njihovo lakše upravljanje sustavima i resursima, daje pregled prednosti i izazova koje one donose te na što treba obratiti pozornost pri njihovom uvođenju. Posebno su važna posljednja dva poglavlja, prvo o automatizaciji knjižničnih procesa, samoposudbi te osiguranju građe omogućeno korištenjem RFID-tehnologije, što sve više knjižnica implementira u svoje korisničko poslovanje te drugo, o *makerspace* prostorima kao konkretnim primjerima transformacije knjižnice u mjesta učenja, kreativnosti i istraživanja novih tehnologija.

Drugo izdanje priručnika u cijelosti je revidirano i sadržajno ažurirano kako bi odgovorilo na brze promjene u području informacijske tehnologije. Time je priručnik zadržao svoju relevantnost i postao još vrijedniji izvor znanja za knjižničare te studente knjižničarstva i informacijskih znanosti. Njegova najveća vrijednost leži u kombinaciji teorijske podloge i jasne praktične primjenjivosti, pružajući znanja o procesima i protokolima, što omogućuje njihovu lakšu implementaciju u svakodnevno knjižničarsko poslovanje.

Iva Džambaski

iva.dzambaski@kgz.hr